

NASAFJÄLL. (Piteå lappmark.)

Den 1634 upptäckta och redan fr. o. m. följande års höst bearbetade silfvermalmsfyndigheten vid *Nasafjäll* blef närmaste anledningen till att Piteå lappmark tidigare än de öfriga lappmarkerna fick en vidlyftigare och mera specialiserad kyrklig

indelning. Två af de fyra pastorat, som enligt den kungliga förordningen af 24 sept. 1640 (se inledn. till Arjeplog) skulle inrättas häruppe, nämligen Silbojock och Nasafjäll, tillkommo alltså som en direkt följd af bergverksdriften. Medräknas de lappar, som skötte malmtransporterna ned till Silbojocks hytta, var arbetsstyrkan vid grufvan tidvis ganska talrik. Svårigheten att få folket att kvarstanna här någon längre tid under de ogynnsamma klimatförhållandena gjorde, att man slutligen, för att hålla numerären uppe måste tillgripa tvångskommenderingar af knektar från Västerbotens regemente, hvilka hvar tredje månad fingo aflösning. Tar man vidare i betraktande, att naturliga förutsättningar för en stadigvarande kolonisation fullständigt saknades i dessa öde trakter, är det gifvet, att en fastare församlingsbildning icke gärna kunde komma till stånd. Det mötte redan från början svårighet att få prästtjänsten besatt, och efter de få år, som de två första pastorerna voro bosatta där uppe, befanns det ändamålsenligast, att vid den senares förflyttning som khde till Silbojock äfven låta honom behålla vården om församlingen vid Nasafjäll. Var detta pastorat sålunda de facto att betrakta som ett annex till Silbojock alltsedan 1644, kom det dock att figurera som själfständigt flere år framåt. Grundvalen för dess existens undanrycktes fullständigt i och med grufvanläggningarnas rasing af norrmännen 18 aug. 1659. Malmbrytningen återupptogs visserligen långt senare år 1771 och pågick till 1810 men blef aldrig af sådan omfattning, att det kräfdes någon vid grufvan stationerad präst, (Se vidare inl. till Silbojock.)

Redan 1636 föllo ett antal grufarbetare offer för en epidemisk sjukdom, hvilket nödvändiggjorde anläggandet af en liten begravningsplats på östra fjällsluttningen. Förberedande åtgärder för kyrkbygge vidtogos hösten 1640, då timmer höggs nere vid Sädvajaure. Det forslades sedan under vintern upp till fjället och påföljande vår uppfördes kapellet, som endast hade karaktären af en större timrad stuga. Åt prästen bereddes äfven nödtorftig bostad. Gudstjänstlokalens inredning var säkerligen af enklaste slag, och en år 1651 af dåvarande pastor i Silbojock uppgjord inventarieförteckning upptar endast en förgylld kalk och en förgylld patén. Kyrkan brändes liksom öfriga grufbyggnader vid det norska öfverfallet ofvannämnda dag.

Grufvans historia är utförligt behandlad af *Janrik Bromé*: Nasafjäll, ett norrländskt silververks historia. Sthm 1923.

KYRKOHERDAR.

1. **Christian Olai Turdin** (utn. 1640), kapellan i Bygdeå-Nysätra, n. 7. Den 29 sept. 1640, alltså några dagar efter utfärdandet af kungabrefvet om de fyra nyinrättade pastoraten i Piteå lappmark, anmodades ärkebiskopen Paulinus Gothus af regeringen att utse lämpliga prästmän till kyrkoherdar. Fördenskull ville han först inhämta yttrande af bergverkets ledande män, hvarför ett sammanträffande med bergmästaren Hans Lybecker och lappfogden Olof Jonsson synes ha ägt rum i Spånga, att döma af deras där den 11 okt. 1640 skriftligen uppsatta förslag. Detta gick bl. a. ut på, att »till Nasafjell dit störste prästlönen är, dit bör förordnas en skickelig och discret prestman, antingen herr Lars Burman eller

hr Christian, cappelan uti Bygdeå». Då ärendet kom före i Upsala domkapitel den 20 okt. s. å., bestämdes det, att »dn. Christiernus Olai Thurdinus sacellanus i Bygdeå skall blifva Pastor vid silfwergrufwan Nazafiel, hans årlighe lhön är 60 dlr hvitt mynt och 40 t:r sädh: honom låfwades ock, när han der en tijd hafwer waridt, skall han blifwa med en annor sig nöjachtigh och bättre lägenhett försorgder. Uthi hans ställe till Bygdeå skulle komma dn. Laurentius Jonæ (Beronis) Burman, sitt åldrighe svärfolk till hughnadt och bijstånd så wäll i församlingen som hemma i huusett.» Den sistnämnde var nämligen gift med en dotter till dåvarande khden i Bygdeå Olaus Nicolai Breninsulanus (I, sid. 195). Ärkebiskopens den 24 okt. 1640 utfärdade sändebref förständigade Turdin och öfriga samtidigt utnämnda präster i de andra lappmarkspastoraten att bege sig till sina respektive församlingar före St. Thomæ tid, d. v. s. innan Jul. Ingen af dem hörsammade emellertid denna befallning. Turdin reste i stället antagligen till Upsala omedelbart efter ankomsten af ärkebiskopens skrifvelse i afsikt att söka befrielse från det för honom synbarligen ovälkomna och afskräckande uppdraget. Bergmästar Lybecker meddelade nämligen till Bergsamtet, att T. såsom ogift icke ville begifva sig upp till Nasafjäll med mindre ärkebiskopen ville honom bebrefva, att han där uppe i fjället ej blefve sjuk eller död. Lybecker tillägger, belysande för hans förakt för alla svårigheter och vana att handskas med folk: »Men vore jag inte mera än en fjärdedels timme ärkebiskop, nog skulle jag snart få råd med den prästen». (Bromé, anf. arb. s. 186.) Bygdeåborna, som med rätt stora uppoffringar bekostat kapellanens studier i Strängnäs och Upsala, anhöllo i skrifvelse till Upsala domkapitel (Uda.) dat. Bygdeå 15 dec. 1640, att de måtte få behålla honom »synnerligen för then kärlek wi hafuom fått till deres lähra och lefverne». De fäste äfven uppmärksamheten på, att det ej var sant, som förmäldes, att dn. Christiern skulle vara med lapparna bevanter, enär han här i socknen vore infödder och herr Lars Burman var dem tillskickad alldeles utan deras åstundan och begäran. Domkapitlets försök, att genom prosten O. Njurenus i Umeå öfvertala dem att släppa ifrån sig sin kära kapellan hade, som han meddelar ärkebiskopen d. 4 dec. s. å., ingen verkan, och Turdin kom sålunda aldrig att tillträda Nasafjälls pastorat utan stannade vid Bygdeå sacellani ända till sin död. Se *Bygdeå* komm. n. 7.

2. **Laurentius Beronis Burman** (1641-43), som af bruksförvaltningen alternativt varit föreslagen till förste pastor i Nasafjäll, men af Konsistorium i stället designrades att efterträda den föregående som kaplan i Bygdeå (se ofvan), blef nu i själfva verket den förste vid grufwan tjänstgörande khden. Han torde tillträdt befattningen under förra hälften

af år 1641, ty i en skrifvelse från landshöfding Crusebjörn af 6 juli 1643 (KA, landsbok för Vb.) kallas han före detta kyrkoherde vid Nasafjälls grufvor samtidigt, som det upplyses, att han betjänat sitt pastorat uti tvänne års tid (*Bromé*, anf. arb. s. 187). Han, återvände till Bygdeå för att uppehålla pastoralvården under det sista decenniet af svärfaderns khde Olof Breninsulani lefnad och blef sedan hans efterträdare därstädes, se *Bygdeå* khdar n. 5

3. **Abraham Michaelis Burelius** (1643-49) var kapellan i Burträsk (I, s. 186), då han 4 jan. 1642 af Upsala domkapitel fick confirmation »att blifva predikant uti Dn. Johannis Byrelii ställe widh Pitheås silfverbruuk», d. v. s. Silbojock. (Udpr.) Det dröjde emellertid ännu ett par år, innan den sistnämnde lyckades vinna transport, och i afvaktan härpå sändes Abr. Burelius 1643 till Nasafjäll för att aflösa Lars Burman som pastor. När Silbojock påföljande år genom Joh. Byrelii förflyttning till en komministratur i Neder-Luleå blef ledigt, öfvertogs det af Abr. Burelius, som emellertid äfven synes fått kvarstå som khde i Nasafjäll. Bergsamtet ansåg visserligen, att khdetjänsten därstädes icke borde förminskas eller platserna confunderas, och anmodade därför bergmästaren Lybecker, att hos ärkebiskopen göra framställning om förordnande af ny pastor vid grufvan, men detta ledde tydligen ej till någon åtgärd, enär Burelius ännu 1648 på ett intyg daterat 10 febr. skrifver sig »pastor in Silbojock et Nasafiel» och äfvenledes följande år kallar sig pastor i sistnämnda församling. Han har alltså synbarligen uppburit lön från båda pastoraten och handhaft själavården äfven vid grufsamhället åtminstone t. o. m. 1649. Se vidare khdar i *Silbojock*.

Under åren 1650-51 innehade den lappfödde, från khdetjänsten i Arvidsjaur afsatte *Anders Petri Lundius*, som 1652 blef lapppredikant i Jockmock (se *Neder-Luleå*), tillfälligt förordnande som präst vid Nasafjäll. Den 10 dec. 1651 aflämnade han i Piteå kvitto å 140 dlr s:mt för sin »giorderienst weedh Nasafiel» åren 1650 och 1651 (KA, landsbok Vb.) Man saknar sedan uppgifter om de prästerliga förhållandena vid grufvan intill grufförsamlingens upplösning 1659.